

Tisztelt vendégeink!
Kedves Barátaim!
Poštovani gospodine Leskovac!

A Magyar PEN Klub Elnöksége a magyar irodalom, a magyar költészet fordítása terén kifejtett sok évtizedes kiemelkedő munkásságáért – elismerése és hálája jeléül – a Magyar PEN Klub emlékérmét nyújtja át Mladen Leskovac akadémikusnak, szerb írónak és irodalomtörténésznek, esszéistának és kritikusnak, műfordítóknak.

Nem kerestünk különösebb alkalmat e szerény, mondhatni jelképes elismeréshez, hiszen az régóta esedékes, mégis úgy adódott, hogy a Magyar PEN Klub emlékérmének átadása egybeesik Leskovac akadémikus műfordítói munkásságának s a magyar költészettel való szerencsés, máig tartó találkozásának fél évszázados fordulójával.

1926-ban Mladen Leskovac, a belgrádi Bölcsészettudományi Kar hallgatója a *Reč i slika* (Szó és Kép) című népszerű belgrádi folyóiratban, s egy ma már némileg feledésbe merült boszniai irodalmi folyóiratban jelentette meg legelső szerbhorvát Ady-fordításait. A Szeretném ha szeretnének jegyében indult s kezdett bontakozni az a jelentős műfordítói mű, amely immár öt évtized folyamatos ívelésében a magyar költészet és próza, a magyar irodalom egyik leghivatottabb és leghűségesebb, legérdemesebb jugoszláviai pártfogóját és közvetítőjét avatta.

A magyar irodalom és költészet, s különösen az Ady-líra felé való fordulásban fontos szerepe lehetett annak a kedvező körülménynek is, hogy szülőhelye, a bácskai Ó-Szivác, meghitt közelsége hozta a vajdasági magyar irodalom egyik megalapozójával, oszlopával, az ott élő és alkotó, szerkesztő és szervező Szenteleky Kornéllal. Ha figyelmesen átlapozzuk Szenteleky terjedelmes levelezését, amelynek jelentős hányadát épp a Leskovachoz írt levelek teszik ki, e Belgrád–Szaloniki–Kairó–Zombor–Ó-Szivác sajátos reláción bonyolódó gyakori levélváltásból világlik ki,

Vujicsics Sztoján tíz évvel ezelőtt, 2002. február 11-én halt meg Rómában. A hagyatékából kiemelt méltatással emlékezünk rá. A kéziratért Vujicsics Mariettát illeti köszönet.

mennyiben segítette Leskovac az 1920-as évek végén Szentelekyt abban, hogy eligazodjék a kortársi szerb költészetben – többek között Andrićra, Drainacra híva fel figyelmét –, s miképp segítette tanácsal-könyvvel, ösztönözte szóval-ötlettel Szenteleky Leskovacot abban, hogy sokasodjanak Ady- és más fordításai.

Pályaindulásának, írói és kritikusi bontakozásának a korai szakaszában Leskovac – Szenteleky révén – szinte beavatottként szemléli a még zsenge, szárnybontogató vajdasági magyar irodalom alakulását-vajúdását. Úgy is, mint Szenteleky *Vajdasági Írásának* munkatársa. S hogy e jugoszláviai magyar irodalom bontakozásáról, pusztán létéről ekkor tudomást szerezhettek, jóindulatú és józan tájékoztatást kaphattak szerbek, horvátok is – Mladen Leskovacé az érdem, aki az újvidéki Szerb Matica irodalmi folyóiratában, a nagy múltú *Letopis* hasábjain többször is figyelmet szentel neki, a vajdasági költők első antológiájáról, az 1928-ban Csuka Zoltán szerkesztette *Kévről* pedig rokonszenvezően, a megértő bírálat hangján ítél.

A magyar irodalomhoz való vonzódását Leskovac a kölcsönösség, a megismerkedés kölcsönösségének parancsoló szükségszerűségéből is eredtetette. Népek és kultúrák legközvetlenebb közvetítésére – nem véletlenül – mindig a többnemzetiségű közösségek a legalkalmasabbak. Itt a legjózanabbak, legreálisabbak a felismerések, s az adottságok is a legkézenfekvőbbek.

Mladen Leskovac is e rádöbbenés jegyében vállalhatta tudatosan azt a hálás közvetítő szerepet, amely immár öt évtizede szervesen épül bele írói és tudósi munkásságába. E rádöbbenés egyik szálát a modern szerb költők első magyar nyelvű antológiájában vélem látni, amelyet Szenteleky Kornél és Debreczeni József közösen jelentetett meg 1928-ban Szabadkán, s amelynek megformálásában, tanácsaival, Leskovac is részt vállalt. Az antológia önmagában vetette felszínre mind a közvetítés, mind a kölcsönösség szükségszerűségének tényeit. A belgrádi *Srpski književni glasnik*ban (Szerb Irodalmi Közlönyben), a szerb *Nyugat*ban nyilatkozott meg róla, közvetlenül megjelenése után, s ezeket írta: „Két magyar költőnek kell hálásnak lennünk, hogy e szép kötetben annyi önzetlen szeretetet nyilvánítottak, s olyannyi fáradsággal mutatták be és közelítették mai líránkat a magyarok felé, akiket még nem ismerünk, s akik minket egyáltalán nem ismernek.”

Közben szaporodnak az Ady-fordítások, Babits, Kosztolányi költészete kezdi vonzani. Első magyarból készült fordításkötete mégis egy Belgrádban megjelent prózakötet – válogatás Mikszáth, Heltai, Karinthy Frigyes, Móricz Zsigmond s mások vidám írásaiból. S Budapesten, a *Nyugat* 1930. évi húsvéti számában már e fordításkötet és válogatás lelkes, elismerő kritikája lát napvilágot – Szenteleky Kornél tollából! Közeli tervek látszott

ekkor egy Ady-kötet és egy Móricz-válogatás közreadása, erre mégsem kerülhetett sor.

A harmincas évek munkássága fokozottabban a tudóst, az irodalomtörténészt helyezte előtérbe. De ekkor sem szakadt meg az a szál, amely a magyar irodalomhoz fűzte. Figyelme egyrészt a régebbi vajdasági és magyarországi szerb irodalom, másrészt a délszláv–magyar irodalmi érintkezések és kapcsolatok tanulmányozása felé fordult. Egyik legjelentősebb munkája az a nagyszabású tanulmány, amelyet a 30-as évek derekán az egri születésű Vitkovics Mihály, a közös szerb–magyar író, Kazinczy pesti triásza alapítójának szentelt. A háború létbizonytalansággal teli éveit követhette volna a kiábrándulás érzése is, de nem ez történt. Amikor 1946 végén Petőfi válogatott verseinek kötetével Jugoszláviában megindult a magyar irodalom szerbhorvát fordításban való kiadása, Leskovac e kötetben már egyik legigényesebb, mondhatni legjelentősebb költői-műfordítói teljesítményével szerepel, új fordításával – az *Apostol* teljes szerb átköltésével. S amikor 1947 áprilisában a felszabadulást követően először jár hazánkban jugoszláv íróküldöttség – Miroslav Krleža, Desanka Maksimović, Jovan Popović, Miško Kranjec mellett, természetesen ott van Mladen Leskovac is, aki az Írószövetségben magyar nyelven tart előadást Petőfi népszerűségéről Jugoszláviában.

Születésének 100. évfordulóján újból adózik Petőfi emlékének, válogatott verseinek választékos antológiájával, amelyet az újvidéki Szerb Matica és a belgrádi Nolit könyvkiadó közösen jelentetett meg.

1959 őszén az újvidéki Bölcsészettudományi Karon megalapították a Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékét. Leskovac, a Bölcsészeti Kar délszláv irodalom professzora nemcsak üdvözli e tanszék megalakítását, hanem külön kidomborítja létrejöttének fontosságát a magyar–jugoszláv kölcsönösség jegyében.

Van valami jelképes abban, hogy a Magyar PEN Klub Elnöksége emlékérmének átadására itt, a valamikori Színház téren – amely ma a nagy költő, Vörösmarty Mihály nevét viseli – kerül sor, félúton a Magyar Tudományos Akadémia székháza és ama valamikori Váci utcai épület között, ahol 150 évvel ezelőtt a Szerb Maticát alapították, amelynek Mladen Leskovac akadémikus jelenlegi elnöke. Nagy öröm mindannyiunk számára, hogy szerény elismerésünk egy napjainkban is egyre teljesebb életművet illet, s örömmel hallottuk, épp újabb fordítások tervelgetése közepette.

